

ДО ПИТАННЯ ПРО РИТУАЛЬНІ ПОСЛУГИ

Звертаючись до дослідження питань про ритуальні послуги як правової категорії, варто визначити, що даний вид послуг володіє як загальними ознаками послуг, так і має свої особливі характеристики. Більшість послуг мають нематеріальний результат. Відносно ритуальних послуг не можна однозначно стверджувати, що всі дії, спрямовані на їхнє надання, носять нематеріальний характер. Так, законодавець визначає, що поховання померлого, як дія, спрямована на надання ритуальних послуг, – це комплекс заходів і обрядових дій, які здійснюються з моменту смерті людини до приміщення труни з тілом або урни з порохом у могилу або колумбарную нішу, облаштуваність і утримування місця поховання відповідно до звичаїв і традицій. Якщо розглянути окремо кожен таку дію по похованню, то можна дійти висновку, що результат більшості із цих дій нематеріальний. Так, у комплекс ритуальних послуг включаються: оформлення документів, необхідних для поховання, поховання або перепоховання, перевезення тіл (останків померлих (загиблих)), санітарна й косметична обробка тіл, одягання тіл, бальзамування, догляд за місцями поховання й окремих поховань. При цьому, прийнято включати в комплекс заходів щодо надання ритуальних послуг і виготовлення й опайку цинкових труп, виготовлення й установку надмогильних споруджень, напису на пам'ятниках і виготовлення фотокерамічних виробів. Із цього виходить, що одна частина дій, спрямованих на надання ритуальних послуг носить не упредметнений характер, а інша спрямована на досягнення матеріального результату. Виникає питання про змішаний характер розглянутих послуг. У цьому випадку доречно звернути увагу на існування понять «чисті послуги», «так звані послуги» і послуги зі змішаних договорів. Так, учений-цивіліст Д. И. Степанов указує, що «послуги... по ознаці відсутності речовинного результату, можна умовно позначити як «чисті послуги» [1, с. 194]. Також автор пише, що «... для послуг зі змішаних договорів і для «так званих послуг» можливе створення якогось речовинного результату, а тому для них є типовим відсутність ознаки невідчутності...» [1, с. 213]. Отже, ритуальні послуги можна віднести до послуг зі змішаних договорів. Це пояснюється тим, що окремі дії виконавця ритуальних послуг спрямовані на створення матеріального результату, частковістю дії, спрямованої на викопування могили.

Така ознака як споживання результату послуги в момент її надання (синхронність) почасти може бути застосована до ритуальних послуг. Більшість дій, спрямованих на надання даних послуг, безумовно споживається в момент її

надання. Д. И. Степанов, характеризуючи дану ознаку, затверджує наступне: «...одержання, прийняття послуги замовником і процес виконання, надання послуги виконавцем ідуть одночасно, тільки ефект послуги може зберігатися якийсь, нехай нетривалий, час» [1, с. 184]. Стосовно до ритуальних послуг, положення даного висловлення не повною мірою їм відповідають. Дійсно, більшість дій, спрямованих на виконання ритуальних послуг, споживаються «синхронно», зокрема «одягання» тіла померлого. Однак погодитися з тим, що ефект даних послуг, так сказати швидкоплинний, не можна. Так, сформований надмогильний насип зберігається досить тривалий час.

Крім того, при здійсненні окремих видів ритуальних послуг, зокрема бальзамування, виникає питання – хто споживає дану послугу. Безумовно померлий не може бути суб'єктом споживання. Здається, що саме замовник (родичі або інші особи) стає споживачем усього комплексу ритуальних послуг. Це пояснюється тим, що всі види ритуальних послуг зв'язані між собою. Неможливо облачити тіло померлого й не здійснити поховання. Тому не слід ускладнювати процес виконання дій спрямованих на надання ритуальних послуг. Також саме особи, що є замовниками даного виду послуг, мають право вирішувати, чи належним чином виконані зобов'язання з боку виконавця. Отже, саме замовник споживає весь комплекс ритуальних послуг.

Ще одна властивість послуг «неможливість збереження» також не застосовна в «чистому» виді до ритуальних послуг. Ця ознака якби впливає з ознаки «синхронності» виконання й споживання послуги. Як уже зверталася увага, не всі види ритуальних послуг «зникають» з моменту споживання. У встановленому необхідному переліку окремих видів ритуальних послуг є такі види як: монтаж надмогильного спорудження, збереження урн із порохом померлих у крематорії й інші. Сутність цих видів така, що вони не можуть не зберігатися.

Розглянувши окремі, характерні для всіх видів послуг, ознаки, можна зробити висновок про те, що вони застосовні й до ритуальних послуг. Однак, як вказувалося вище, є певні особливості, які відрізняють цей вид послуг від інших видів.

Досліджуючи питання, що стосуються ритуальних послуг необхідно звернути увагу на якість даних послуг. Насамперед, на нашу думку, критерій якості ритуальних послуг закладений у ст. 4 Закону України «Про поховання й похоронну справу». Розглянута стаття закону встановлює принципи діяльності в області поховання. Одним з найважливіших принципів є принцип – гідне відношення до тіла померлої особи. Всі дії, пов'язані з наданням ритуальних послуг спрямовані на те, щоб тіло покійного було поховано (кремировано) з належним відношенням до померлої особи. Законодавець установлює необхідний перелік ритуальних послуг, а також певні нормативи по похованню.

Виконавець ритуальних послуг, виконавши всі необхідні заходи щодо поховання, тим самим досягає необхідної якості надаваної послуги.

На підставі викладеного можна зробити висновки про те, що ритуальні послуги є щонайстаршими послугами з моменту створення світу. Ритуальні послуги належать до так званих «непоіменних» послуг. При цьому поняття ритуальних послуг визначається в Законі України «Про поховання й похоронну справу». Ритуальні послуги визначаються як комплекс дій, спрямованих на здійснення заходів щодо поховання померлої особи. Ритуальним послугам властиві загальні ознаки, характерні для всіх видів послуг. При цьому, розглянуті ознаки мають особливості, які дозволяють визначити правову природу ритуальних послуг.

Список використаної літератури

1. Степанов Д. И. Услуги как объект гражданских прав. Москва : Статут, 2005. 349 с.